MACEK J. & ČERVENKA V. 1999: *Barevný atlas housenek Střední Evropy - Noční motýli I. The Colour Guide to Caterpillars of Central Europe - Moths I.* Jan Macek a Václav Červenka, Praha, 15 + 84 pp. + 36 pls. (dvojjazyčný text český a anglický, bi-lingual text English and Czech). ISBN 80-238-3768-0. Výhradním distributorem publikace v zahraničí je Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771 Stenstrup, cena v distribuci je 280,- DKK, v ČR je možno knihu získat u autorů (Václav Červenka, tel. 02-3120537) za cenu 650,- Kč.

Kniha autorů známých naší entomologické veřejnosti, J. Macka a V. Červenky, je kvalitně vytištěna na křídovém papíře, má pevnou vazbu a formát 24x17 cm. Je členěna do tří samostatně stránkovaných oddílů. Prvý z nich, paginovaný římskými číslicemi (i-xv) zahrnuje předmluvu, úvod a klíč k určování „dospělých instarů" housenek (i když ke slovnímu spojení „dospělý instar" použitém v českém textu je nutno mít určité výhrady). Druhý oddíl, číslovaný arabskými číslicemi (1-84), představuje soupis a základní informace o 260 druzích čeledí Sphingidae, Arctiidae, Notodontidae, Lasiocampidae, Lymantriidae, Saturniidae a Noctuidae vyobrazených ve třetím oddílu a je zakončen seznamem literatury a rejstříky. Třetím oddílem knihy jsou nečíslované barevné tabule na 36 stranách s celkem 296 fotografiemi.

Autoři si vytyčili nelehký cíl, totiž vyplnit mezeru v literatuře věnované housenkám. Taková práce v českém jazyce dosud zcela chybí, dostupné anglicky nebo starší německy psané publikace zase výběrem druhů nepokrývají dobře středoevropský prostor. Proto se dvojjazyčné řešení knihy, které pokrývá nedostatek na našem trhu a zároveň jí otevírá cestu do zahraničí jeví velmi praktické. Zvolenému provedení by však měla odpovídat i úroveň anglické části textu, který je místy obtížně srozumitelný, a jehož revize graduovaným angličtinářem před vytištěním knihy by nebyla na škodu. Odstranily by se tak zejména časté slovosledné chyby. Nahrazením překládacího programu počítače překladatelem nebo alespoň provedením následné revize textu by byly eliminovány i hrubé chyby, jako např. překlad českého slova „úhory" (správně anglicky „fallows") slovem „eels" (česky „úhoři"), kterážto chyba je bohužel několikrát opakována na stranách 3, 8, 12, 13 a všude dál v knize. Neškodila by též větší významová přesnost některých překladů. Např. přirozený porost živné rostliny by neměl být vždy překládán jako „plantation" (termín je používán spíše pro rostliny v kultuře - viz. str. 13, 15, atd.), lužní lesy (správně „floodplain forests") by neměly být zaměňovány s nížinnými („lowland") vzhledem k tomu, že jde o terminologicky jasně vymezenou specifikaci (např. str. 16), apod.

Kromě chyb překladových je též u řady druhů dokonce významový rozdíl mezi anglickým a českým textem, zejména v charakteristikách biotopu výskytu, kde jsou často z překladu vynechána přídavná jména v češtině použitá k popisu vlastností biotopu, nebo jsou naopak přívlastky v angličtině přidány.

Pomineme-li angličtinu, je hodnocená příručka z hlediska uživatele poměrně přehledná, každý zařazený druh je stručně charakterizován z hlediska rozšíření, doby letu imag, doby výskytu housenek, živných rostlin, biotopu výskytu housenky a její bionomie. Velmi cenné je, že v textu jsou uvedeny lokality, odkud vyfotografované housenky pocházejí, a též, že je k dispozici datum sběru a údaj, kdo housenku sbíral (údaje tedy lze excerpovat i pro faunistickou práci). Na barevných tabulích jsou housenky všech zařazených druhů vyobrazeny, některé vícekrát v různých instarech či barevných modifikacích, bohužel bez velikostního měřítka (údaj o velikosti housenek ostatně chybí i v textu). Místo čísel pod jednotlivými obrázky nebo lépe kromě nich mohla být uvedena přímo jména vyobrazených druhů, což by výrazně zvýšilo užitnou hod-

notu knihy a urychlilo práci při případném čtenářově pokusu o určení nalezené housenky. V této souvislosti považuji za nedostatek to, že v textu knihy věnované housenkám není u jednotlivých druhů uveden ani minimální popis (např. ve smyslu upozornění na určitou druhově charakteristickou skvrnu, kresebný lem či štětičku chlupů), který by zdůraznil konkrétní druhové znaky housenky a umožnil tak odlišení též do knihy nezařazených nebo některých zařazených navzájem si podobných druhů. Rovněž obecný popis těla housenky v prvním oddílu knihy mohl být proveden důsledněji a vybaven obrázky. Větší pozornost měla být věnována chetotaxii, protože osvětlení této problematiky zájemcům v češtině je nanejvýš žádoucí.

Co se týče řazení druhů, řídí se autoři klasifikací podle Razowského (1994), kteroužto práci, stejně jako studii Portera (1998) o housenkách Velké Británie, na kterou se odvolávají, zapomněli citovat v seznamu literatury. Jména druhů dle Razowského zhruba odpovídají novějšímu, pro naše území aktuálnímu, Laštůvkovu „Seznamu motýlů České a Slovenské republiky" až na drobné nuance v koncovkách (druh *Smerinthus ocellata* vs. *S. ocellatus*; *Pterostoma palpina* vs. *P. palpinum*) nebo rodech (např. *Hyloicus pinastri* vs. *Sphinx pinastri* a další), řazení druhů se poněkud liší. Je třeba ocenit, že jména druhů v knize jsou bez chyb a překlepů, což v obdobných pracech nebývá bez problémů.

Samostatný komentář zasluhují barevné přílohy. Úroveň použitých fotografií co do ostrosti a věrohodnosti barevného podání je rozdílná, u starších diapozitivů zřejmě došlo ke změnám v barevnosti v důsledku stárnutí materiálu, nicméně většina fotografií skutečně umožňuje dobrou identifikaci druhu. Autoři by při přípravě fotografií pro navazující svazky neměli zapomínat, že výsledek lze často ovlivnit použitím vhodného pozadí, aby housenka na temném pozadí nesplývala (např. obr. 13, 15), či lepší prací se světlem, aby housenka nemizela v temném snímku (např. obr. 84, 86). Naprosté většině fotografií však z hlediska dokumentačního nelze nic vytknout (ba naopak) a už to, že se autorům podařilo shromáždit dobře determinované snímky tolika druhů, je práce nanejvýš obdivuhodná a v jejím zveřejnění je nutno spatřovat hlavní význam knihy, kvůli kterému je záhodno si ji zakoupit.

Závěrem je možno konstatovat, že ačkoli kniha není bez chyb a nedostatků, autoři se vytyčeného úkolu vzhledem k jeho náročnosti a ke svým možnostem zhostili vcelku dobře. Nezbývá než jim (a samozřejmě všem spolupracovníkům, kteří poskytli svůj materiál, údaje a fotografie) poděkovat, že dokázali takovou knihu připravit a přát si, aby další díly byly připraveny pečlivěji. I přes výše uvedené nedostatky jde o příručku velmi potřebnou a lze předpokládat, že bude obecně rozšířena a užívána, vzhledem k úspěšnému jednání s firmou Apollo Books, která umožnila přizpůsobit tuzemskou prodejní cenu možnostem našich entomologů.

Vladimír Vrabec